

tantillo tempore adeo multiplicati fuerint, ut impleverint totam terram.

R. Neg. maj., et ad verba ex cap. I Exod. cit. dico cum Mario, ea non significare, Hebræos ante mortem Josephi, omnisque cognationis illius non crevisse: sed verba illa designant, eos non tantum ante, sed etiam post mortem Josephi et fratrum ejus miro modo crevisse in Ægypto; nam hoc erat quod speciatim notari debebat: tum quia de multiplicatione tunc facta dubium esse poterat, ob miserias quibus premebantur, tum præcipue quia eo tempore felicius crescebant, et primam felicitatem superabant. Ac proinde ex verbis illis nihil aliud eruitur, quam quod filii Israel post mortem Josephi ac fratrum ejus et deinceps speciali quadam Dei providentia, præter ordinariam naturæ cursum in Ægypto crescere cœperint. Vide quæ dicuntur in cap. I Exod. Q. I.

Obj. V. A Beria filio Ephraim usque ad nativitatem Josue sunt septem generationes successivæ; ut liquet ex lib. I Paral., cap. VII, a ̄. 25 usque ad 28: atqui illæ generationes non videntur potuisse peragi, si filii Israel in Ægypto habitaverint annis duntaxat 215: ergo, etc.

Prob. min. Quia illæ generationes debuissent peragi tempore 70 annorum; atqui hoc moraliter est impossibile; ergo.

Prob. maj. Ephraim non genuit Beriam nisi post occisos filios filiorum suorum usque ad quartam ad minus generationem; nam quod duo ultimi eorum, qui a Gethæis occisi leguntur cit. cap. lib. I Paralip., saltem fuerint in quarto gradu lineæ rectæ cum Ephraim, patet ibidem ex ̄. 20 et 21: atqui omnes isti occisi videntur anno 90 post ingressum Jacobi in Ægyptum: et deinde ante natum Beriam adhuc facile fluxerunt duo anni; siquidem cap. jam cit. ̄. 22 dicitur Ephraim multo tempore luxisse propter mortem istorum filiorum antequam gigneret Beriam; ergo pro istis septem generationibus tantum restant anni 70.

Prob. min. Gen. cap. L, 22, dicitur quod Joseph tantum viderit tertiam generationem filii sui Ephraim; ergo etiam supposito quod tertia generatio attigisset plenos annos pubertatis quando mortuus est Joseph, tamen adhuc facile elapsi sunt 49 anni antequam quarta generatio occisa fuerit a Gethæis; ergo filii Ephraim et filii filiorum ejus tantum potuerunt occidi anno 49 post mortem Josephi, et consequenter anno 90 post ingressum in Ægyptum: nam dicti 49 anni, et 71 quibus post ingressum adhuc vixit Joseph, faciunt simul 90. Jam autem si a 215 subtrahas hos 90 annos et deinde adhuc 2, qui inde videntur effluxisse usque ad natum Beriam, et insuper 53, quos juxta communiorem sententiam habuit Josue in egressu de Ægypto, pro septem generationibus tantum restant anni 70.

R. Neg. maj.; nam illi tres qui cit. lib. I Paralip., cap. VIII, 25, nominantur, et ex quorum ultimo descendit Josue, non sunt filii Beria (ut supponit obiectio), sed filii immediati ipsius Ephraim; ut postea

demonstrabimus, quando ex professo de illis generationibus ibidem agemus. Ac consequenter ex argumento proposito non sequitur quod istæ septem generationes debuissent peragi tempore 70 annorum: nam cum tunc polygamia esset permessa, potuit Ephraim istos tres filios, ex alia uxore diu genuisse ante mortem patris sui Josephi; et sic etiam in nostra sententia datur sufficiens tempus pro istis septem generationibus.

CAPUT XVI.

Agar secunda uxor Abrahamæ concipit ex eo filium: atque inde superbiens, affligitur a Sara, fugitque in desertum; sed jussu Angeli ei submissa, parit Ismaelem.

QUESTIO UNICA. — DE CONJUGIO ABRÆ CUM AGAR ANCILLA ÆGYPTIACA.

Nota quod Abram habuerit Agar tanquam uxorem legitimam quidem, sed secundariam; idque licite, quia illo tempore licita erat polygamia. Hujusmodi autem uxores secundariæ in Scripturis sacris sæpe vocantur concubinæ. Unde et hoc sensu dicit S. P. Aug., lib. XVI de Civ. Dei, cap. XXV: *Nullo modo est inurendum de hac concubina crimen Abrahamæ. Porro Agar erat quidem genere Ægyptiaca, sed religione Hebræa (adeoque nec hac ratione culpabile erat illud matrimonium), putatque S. Chrysost. quod ancilla ista fuerit Sara a Pharaone donata. Hoc notato,*

Dico 1: *Nulla est hic cupido lascivie, nulla nequitie turpitudinis. Ab uxore causa prolis ancilla marito traditur, a marito causa prolis accipitur, ab utroque non culpa luxus, sed naturæ fructus exquiritur.* Ita S. P. loco jam citato. Addit Josephus, Saram a Deo admonitam fuisse, ut suaderet Abræ nuptias Agar; idemque insinuat S. P. lib. XXII cont. Faust., cap. XXXII: aut forte nesciebat Sara, quo pacto Dei promissio de propagando semine esset implenda; atque ita suæ sterilitati credidit esse solatium (ut dicitur ̄. 2) *si saltem ex Agar susciperet filios, quod non poterat ex se ipsa, ut ratiocinatur S. P. Aug. lib. XVI de Civ. Dei, cap. XXV.*

Dico 2. Spiritu manichæo Calvinus accusat Saram quasi lenam, et Abramum quasi adulterum; quos excusant S. Chrysostom., Hieron., Josephus, et præ cæteris S. P. August. lib. III cont. advers. Legis, cap. IX.

Dico 3. Quod Abram castitatis amator, ad polygamiam (quæ tamen propter auctoritatem dispensantis Dei licita erat, et inculpabilis) ægre, et nonnisi ad preces uxoris inductus fuerit, patet ex ̄. 2 et 3, ubi dicitur: *Cumque ille acquiesceret deprecanti (Sara) tulit Agar, et dedit eam viro suo uxorem.* Unde et S. P. loco præfato de Civ. Dei ait: *Usus est ea quippe ad generandam prolem, non ad explendam libidinem; nec insultans, sed potius obediens conjugii.* Amplius hoc patet ex eo, quod cum postea Agar adversus dominam sterilem superbiat, et hoc Sara suspitione muliebri viro potius imputaret, respondit Abram ̄. 6.

Ecce ancilla tua in manu tua est, utere ea ut libet. Qua dimittendi facilitate satis ostendit Abram, se in Agar, Sara conjugii pudicitiam custodisse; accepisse, nec petiisse; accessisse, nec hæsisse; seminasse, non amasse, ut ibidem discurret S. P.

Obj. I. Rationes S. P. Aug. non sufficiunt ad hoc Abræ factum excusandum: nam prima est, quod usus sit Agar ad generandam prolem, non ad explendam libidinem; atqui non sunt faciendæ mala, ut eveniant bona; nec sufficit ad recte factum, quod finis agentis sit rectus et bonus, quando ipsum actionis objectum malum est; ergo.

Secunda est, quod hoc non fecerit insultans, sed potius obediens conjugii, hoc est, non tantum ex Sara consensu, sed etiam suasu et impulsu: atqui facere aliquid ex objecto illicitum suadente et impellente amico, non excusat agentem, nisi Adamum quoque de fructu vetito comedentem velis excusare; ergo etc.

Tertia est, quod hoc ei suaserit Sara eo jure, quo dicit Apost. I ad Cor. VII: *Similiter et vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier.* Atqui illa potestas tantum competit uxori in virum respectu sui, non autem ut illam abdicet in gratiam mariti aut tertiæ; ergo.

R. Disting. assumpt. Rationes illæ non sufficiunt, ut (non supposita dispensatione in pluralitate uxorum) probent legitimum fuisse illud Abrami cum Agar conjugium; concedo: non sufficiunt, ut ab Abramo amoveant crimen insanæ libidinis cum ancilla, injuriæ uxori illatæ, etc., quod impuri manichæi castissimo patriarchæ inurebant; nego antecedent. Porro posterius hoc tantum hic agere intendit S. P. Aug., unde et cap. cit. ita concludit: *O virum viriliter utentem feminis! conjugate temperanter, ancilla obtemperanter, nulla intemperanter.*

Alterum autem alibi clarissime admittit S. P. puta lib. II cont. Advers. Legis et Proph., cap. IX, ubi dicit, quod Agar fuerit figura Synagogæ: atqui Synagoga non fuit adultera, sed vera Dei sponsa; ergo et ipsam Agar fuisse legitimam Abrami uxorem insinuat S. P.

Clarius id ipsum exprimit lib. III de Doct. Christ., cap. XII, ubi ait: *Sufficiendæ prolis causa erat uxorum plurimum, simul uni viro habendarum, inculpabilis consuetudo.* Et quamvis hoc non fuisset necessarium, id equidem licebat ad multiplicandos fideles; prout asserit idem S. P. tract. 11 in Joan.

Dico, *quamvis hoc non fuisset necessarium, quia necessitatem illam adstruit lib. de Bono Conjug., cap. XV, ubi sic scribit: Tunc autem etiam plures inculpabiliter ducebant (uxores) et qui se multo facilius continere possent, nisi aliud pietas illo tempore postularet.*

Ut in cæteris hic Abrahamum (imo et ipsam Saram) contra manichæos vindicemus, sufficit id quod habet idem S. P. lib. XXII cont. Faustum, cap. XXXII: *Nondum fuerat patefactum, quomodo illius seminis futura esset propagatio: utrum ex carne Abrahamæ, si de se ipse generaret, an ex voluntate, si aliquem forte*

adoptaret. Deinde si de carne ipsius, utrum ex Sara, an ex alia, prorsus nondum manifestum fuit. Ex quibus verbis recte conjicitur, quod Sara, quæ processerat in diebus suis, et naturaliter amplius concipere non poterat, non male fecerit, tradendo ancillam suam Abrahamo, ut saltem per ipsam divina promissio Abrahamo facta adimpleretur.

Inst. I. S. P. lib. de Bono Conjug. cap. XXV docet polygamiam non fuisse peccatum, quod neque contra naturam committitur, quia (temporibus Patriarcharum) non lasciviendi, sed gignendi causa illis feminis utebantur: neque contra morem, quia illis temporibus ea factitabantur: neque contra præceptum, quia nulla lege prohibebantur. Ergo juxta S. P. polygamia nec legi naturali, nec ulli alteri repugnat; ac consequenter rationes supra allatæ non supponunt dispensationem divinam.

R. Neg. consequ. et ad verba objecta dico, juxta S. P. polygamiam non fuisse contra naturam, quia nempe non repugnat naturæ fecunditatis et generationis: ita enim ante eodem lib. se explicaverat, cap. XVII, ubi ait: *Pluribus maritis vivis nullam legimus servisse sanctarum (mulierum) plures autem feminas uni viro legimus (servisse), cum gentis illius societas sinebat, et temporis ratio suadebat: neque enim contra naturam nuptiarum est. Plures enim femine ab uno viro fetari possunt; una vero a pluribus non potest.* Attamen cum his bene consistit, polygamiam fuisse contra legem naturæ, in quantum nempe vir dominium sui corporis, uni femine acquisitum, non potest transferre in aliam; in quantum repugnat sociali habitationi, etc., sed cum eatenus tantum repugnet juri naturæ secundario, Deus in eo improprie dispensare potest; et sic ex dispensatione divina Abram licite duxit Agar. Quod autem addit S. P., polygamiam tunc temporis nulla lege fuisse prohibitam, intelligitur de lege positiva et scripta; nam licet in initio mundi fuerit lex divina polygamiam prohibens, tamen hæc sublata fuit primo per dispensationem, deinde per abrogationem; ut docet S. Th. in 4, dist. 35, Q. 1, a. 2, ad 2.

Cæterum pluralitatem uxorum nunc rursus jure divino esse vetitam, agnoscit Trident. Sess. 24, Can. 4; item id aperte docet S. P. August. lib. jam cit. aliique patres cum ipso, atque satis clare constat ex Matth. XIX.

Inst. II. S. P. Aug. lib. XXII cont., Faustum, cap. XLVII, ita scribit: *Quando mos erat (habere scilicet plures uxores) crimen non erat.* Atqui mos seu consuetudo non potest prævalere juri naturæ; ergo signum est, quod juxta S. P. polygamia nullo modo repugnet juri naturæ.

R. Gratis dato, quod per morem intelligat consuetudinem, S. P. hoc dixisse supposita dispensatione divina.

Obj. II. Si polygamia repugnet juri naturæ, sequitur quod antiquis patribus tantum fuerit permessa, veluti repudium uxoris: atqui valde probabile est, quod repudiata transiens ad secundas nuptias esse

adultera; ergo et ipsi erant adulteri secundam accipientes.

Confirm. 1. Quia superinductæ uxores earum plurimæ in Scriptura vocantur concubinæ.

2. Quia S. Ambros. lib. I de Abraham concedere videtur, eum ducendo Agar commisisse adulterium, sed hoc peccatum tunc nondum fuisse prohibitum.

3. Quia de præterita ista dispensatione, facta Abrahamo et aliis, non constat.

4. Quia alias dispensatum fuisse videretur cum gentilibus, quod non apparet dicendum, cum dispensatio illa respectu eorum etiamnum duraret.

R. Neg. seq. maj., quia licet polygamia modo supra dicto juri naturæ repugnet, fuit tamen in ea improprie dispensatum, nec proinde antiquis patribus fuit nude permessa: quia sic accipiendo secundam uxorem, fuissent revera adulteri. Porro hoc dici non potest, quia insignes illi amici Dei desuper saltem egissent poenitentiam, quod tamen non fecerunt: nam si peccassent accipiendo plures, egissentque poenitentiam, superinductas ejicere debuissent, et tamen in finem ipsas retinuerunt.

Ad confirm. 1 dico, quod sæpe in Scriptura legitimæ uxores vocentur concubinæ, quia non erant primariæ, nec familiæ administrationi se immiscere poterant; sed tantum secundariæ, et ad solum concubitum jus habebant. Erant tamen legitimæ uxores, tum quia earum filii cum aliis non primogenitis paternam hæreditatem dividebant, ut putant multi: tum maxime, quia de Sara hic γ . 50 legimus: *Dedit eam* (Agar scilicet ancillam suam) *viro suo uxorem*: ergo et secundariæ in Scriptura vocantur uxores.

Ad 2 dicendum, quod S. Ambros. id magis ex aliena sententiâ, quam ex propria dixerit; cum adducat explicationem aliam, qua excusat Abramum a peccato ob rei postmodum gerendæ mysterium (ipsi utique notum) quod exprimitur ad Galat. IV, 22.

Ad 3 dico, de facta ista dispensatione satis constare a posteriori: quia injuriosum est de sanctis istis patriarchis dicere, vel quod ignoraverint polygamiam sibi non licitam, vel, si noverint illam revera sibi fuisse illicitam, quod eam practicaverint, nec de damnabili praxi unquam fuerint admoniti, vel egerint poenitentiam. Sicuti ergo in initio mundi Deus inspiravit Adamo, quod ex primæva institutione matrimonii *unus unicæ* adherere deberet; ita et Abramo inspiravit ad tempus in ea lege esse dispensatum: ejus (utpote viri sanctissimi et Deo gratissimi) exemplum sufficere potuit, ut factam dispensationem agnoscerent cæteri.

Quidquid sit, dispensatum fuisse cum antiquis Patribus in hac materia, asserit cap. *Gaudemus* de divortii: postea autem id abiit in morem, Deut. XXI approbatum et confirmatum, tandemque facta est aliqualis abrogatio Legis, ait S. Thomas.

Ad 4 igitur dico, quod etiam Gentiles istis temporibus licite plures duxerint uxores: neque enim alias Esther nupsisset Assuero, etc.; posita tamen revocatione Christi, secunda infidelium matrimonia deinceps

fuere invalida; licet aliqui ex ignorantia invincibili a peccato formali potuerint excusari.

CAPUT XVII.

Deus mutato nomine Abræ, novum cum illo fœdus init, pactique signum instituit, circumcisionem; nomine quoque Sara mutato, ex illa promittit ei filium Isaac: circumcisionis præceptum in se suisque exequitur Abraham.

QUESTIO I. — QUANDONAM, ET IN QUEM FINEM INSTITUTA SIT CIRCUMCISIO.

Resp. et dico 1. Manifestum est ex textu hic γ . 10 et seq. quod circumcisio a Deo fuerit instituta, et primo omnium Abrahamo pro se suisque posteris specialiter a Deo electis (adeoque per lineam Isaa et Jacob descendentibus) sub gravi pœna præscripta. *Hoc est pactum meum* (inquit Dominus) *quod observabit inter me et vos, et semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinum. Et circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me et vos.... masculus cujus præputii caro circumcisus non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit.* Item γ . 15. *Eritque pactum meum in carne vestra in sedus æternum.* Denique et γ . 21. *Pactum vero meum statuum ad Isaac, quem pariet tibi Sara tempore isto in anno altero.*

Porro nisi tunc fuerit a Deo primum instituta circumcisio, non potuit dici signum speciale divinæ electionis, distinctivum populi Dei, repræsentativum fœderis inter Deum et Abrahamitas, etc.; ergo praxis circumcidendi tunc sumpsit exordium. Sententiâ hæc est S. P. Aug. lib. XVI de Civ. Dei, cap. XXVI, S. Chrysost. Hom. 59 in hunc locum, Irenæi lib. IV, cap. XXX, S. Justin Mart. in Dial. cum Tryphone: aliique Ecclesiæ patres et doctores in hac ipsis consentiunt.

Videtur autem institutæ circumcisionis hic fuisse processus. Primus omnium eam a Deo accepit Abraham: ab Abrahamo autem Isaac, Ismael, et filii Cethuræ: ab Isaac Jacob et Esau; horum primus eandem propagavit in posteros suos Israelitas, secundus vero in Edomitas seu Idumæos. Ab Ismael vero filio Agar eandem acceperunt Arabes et Æthiopes; ab his vero Saraceni et Turcæ. Denique per Cethuræ filios in varias nationes ex illis exortas, successiva propagata est.

Quia vero semen Israel peregrinum fuit in Ægypto, plausibiliter sustineri potest, quod circumcidendi ritum Ægyptii aliqui assumere incœperint sub Josepho, ut potentissimo pro regi suo placerent, a quibus ad varios alienigenas pervenit.

Obj. I. Josue V circumcisus omnibus qui nati fuerant in deserto, γ . 9: *Dixit Dominus ad Josue: Hodie abstuli opprobrium Ægypti a vobis.* Atqui illud opprobrium consistebat in eo, quod Ægyptii probrosos et infames existimarent incircumcisos Judæos; ergo signum est, quod circumcisio in æstimatione fuerit

Ægyptiis, antequam esset Hebræis. Ita ratiocinatur Marshamus.

R. Neg. min. Quia explicante Theodoro Q. 4 in Josue, opprobrium illud erat servitus Ægyptiaca, qua isto tempore plene liberati fuerunt, et auctore Deo, cessanteque assidua peregrinatione, quæ circumcisionem per 40 annos impediverat, eandem reasumpserunt.

Quin imo, si circumcisionem tanto honore duxissent Ægyptii, Deus præcipiendo ipsis eandem, illos potius Ægyptiorum opprobrio subjecisset, quam illud ipsum ab ipsis abstulisset. Quid enim majus opprobrium esse potest populo Dei, quam alienis ritibus a Deo non institutis invitum subijci?

Obj. II. Illi primi habuerunt circumcisionem, qui inter circumcisos primum in Scriptura locum obtinent; atqui illi videntur Ægyptii esse; ergo.

Prob. min. Quia Jeremiæ IX, 25 et 26, dicit Dominus: *Visitabo super omnem qui circumcisus habet præputium, super Ægyptum et super Juda, et super Edom et super filios Ammon, et super Moab, et super omnes qui attonsi sunt in comam, habitantes in deserto.* Ergo Ægyptii inter circumcisos primum in Scriptura locum obtinent.

R. Neg. min. Et ad prob. distingo conseq. Ergo Ægyptii inter circumcisos (quales erant tempore Jeremiæ) primum locum obtinent, quia propter duritiam cordis durius erant cæteris puniendi; concedo: quia circumcisionem primi omnium admiserant; nego conseq. Fuerunt ergo Ægyptii inter circumcisos primi in Scriptura nominati ordine futuræ castigationis, non autem ordine assumptæ circumcisionis.

Dico igitur, quod propheta nihil aliud velit, nisi quod non prosit circumcisio carnis sine circumcisione cordis; adeoque quod Deus omnes visitaturus sit seu puniturus, quia, ut subditur, *omnes gentes præputium habent* (hoc est incircumcisi sunt carne et corde), *omnis autem Domus Israel incircumcisi sunt corde.*

Dictum est, quod Ægyptii tempore Jeremiæ essent circumcisi; quia circumcisio inter illos saltem non tam frequens fuit in nativitate Moysis; cum enim filia Pharaonis aspexisset parvulum Exod. II, 6, dixit: *de infantibus Hebræorum est.* Id autem juxta Theod. ex circumcisa Moysis carne conjecit. Porro hoc ex eo conjicere non potuisset, si illo tempore tam frequens inter Ægyptios circumcidendi praxis fuisset.

Obj. III. Joan. VII, 22, dicit Christus Israelitis: *Moyses dedit vobis circumcisionem.* Ergo saltem eam non acceperunt ab Abraham, Isaac, etc.

R. Disting. conseq. Ergo eam non acceperunt ab Abraham, etc., verbo seu mandato scripto; transeat: mandato saltem tradito; nego conseq. tum quia illud clarissime hic exprimitur, tum quia loco objecto subdit Christus: *non quia ex Moyse est, sed ex Patribus, qui revera fuerunt Abraham, Isaac, etc., non vero Ægyptii.*

Obj. IV. Herodotus lib. II, cap. CIV, ut contendit Marshamus, ita scribit: *Soli omnium hominum Colchi, et Ægyptii, et Æthiopes ab initio statim pudenda cir-*

cumcidunt: nam et Phœnices et Syri, qui sunt in Palestina, didicisse id ab Ægyptiis et ipsi consentunt. Simile quid asserit Diodorus Siculus lib. I, pag. 17: idem quoque olim tenuit Celsus, etc.

R. Auctoritatem illorum Auctorum in hoc puncto nullius esse momenti, tum quia clarissimis Scripturæ textibus repugnat, tum quia refutantur ab Origene, Josepho, Eusebio, aliisque historicis rerum judaicarum peritoribus. Hæc itaque releganda sunt ad reliquas fabulas, quas ad gentis suæ auctoritatem et commendationem ambitiosi Ægyptii finxerunt.

Obj. V. Videtur Deo indignum, quod singularis benevolentiae suæ signum in membro pudendo figere voluisset.

R. Neg. assumpt.; Præterquam enim, quod apud infinitam Dei sapientiam stet pro ratione voluntas, varias tamen rationes allegant Auctores; puta, quia mediante eo membro peragitur generatio carnalis, et transfunditur peccatum originale, quod tunc per circumcisionem, tamquam per conditionem sine qua non, remittebatur; item quia in isto membro inobediens Adam primo sensit carnis suæ rebellionem, quæ etiam in renatis remanet ad agonem, etc.

Dico 2. Finis vel ratio, propter quam instituta fuit circumcisio, indicatur γ . 11, ubi dicitur: *Ut sit in signum fœderis inter me et vos.* 1. Itaque erat signum pacti inter Deum et Abraham, ejusque posteros initi, quo admonerentur se esse populum Dei; et sicut circumcisione a gentibus distinctum, ita et divino cultui principaliter mancipatum, quo etiam Deus ostenderet se esse eorum Deum et protectorem.

2. Erat signum repræsentativum fidei Abraham, et justitiæ per eam acceptæ, ut ait Apost. ad Rom. IV.

3. Erat signum purgativum originalis peccati, et præfigurativum Baptismi. Allegorice circumcisio typus fuit poenitiæ, qua circumciditur et remittitur peccatum. Tropologice significat mortificationem luxuriæ, seu carnalium voluptatum; anagogice significat perfectissimam circumcisionem omnis mortalitatis per resurrectionem.

Petes. cur γ . 12 differatur circumcisio infantis in octavum diem.

R. Quia ante illum diem infans nimis tener est: si tamen ante octavum diem vitæ periculum adiret, poterat æque, ac femina, salvari remediis et ritibus Legis naturæ. Poterat etiam justa de causa circumcisio differri post octavum diem; uti dilata est in deserto per quadraginta annos ob continuam peregrinationem, Josue V, 6. Ita Theodoretus.

QUÆSTIO II. — QUO SENSU DICATUR γ . 14: *Masculus, cujus præputii caro circumcisus non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit.*

Resp. et dico: Verba hæc triplici modo exponi posse videntur, juxta triplex genus deletionis, seu mortis. 1. De morte civili, ut *deleri de populo* idem sit, ac non censeri membrum illius populi, seu proscribi de republica, ut sensus sit: Masculus omnis,